HEMMELIG

KL

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

onsdag den 25. januar 1978 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, Reiulf Steen.

Til stede var: Reiulf Steen, Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Per Karstensen, Lars Korvald, Einar Førde, Torstein Tynning, Margit Tøsdal, Kåre Willoch, Ingvar Bakken, Guttorm Hansen, Kjell Magne Bondevik, Hermund Eian, Asbjørn Haugstvedt, Håkon Kyllingmark, Ottar Landfald, Astrid Murberg Martinsen, Geirmund Ihle, Per A. Utsi og Gunvor Schnitler.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Rolf Hansen, Forsvarsdepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Thorvald Stoltenberg og underdirektør Per Egil Tresselt. Fra Forsvarsdepartementet: ekspedisjonssjef Helge Omreng. Fra Industridepartementet: underdirektør Olav Sitje.

Videre var til stede komiteens fungerende sekretær, konsulent Odd Lindbæck.

Dagsorden:

Utenriksministeren redegjør for

F-16 kompensasjonsordning.

---

Saken på dagsordenen:

F-16 kompensasjonsordning.

"""""""""""""""""""""""""""""""""""

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

KL

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Spørsmålet om F-16 har vært tatt opp med Stortinget ved flere høve. Når vi nå har bedt om et møte i den utvidede utenrikskomite, har det forbindelse med en konkret sak vedrørende F-16-avtalen.

Jeg vil innledningsvis peke på et par momenter.

Det er for det første at da vi i sin tid satte de strenge regler for eksport av våpenmateriell, hadde vi ikke i tankene de situasjoner som kunne oppstå ved delleveranser hvor det kan være vanskelig å skjelne mellom hva som er militære leveranser, og hva som er sivile elementer. Det var det ene.

Det andre er at de strenge norske regler for salg av forsvarsmateriell kunne og antakelig også ville bli brukt som et argument fra amerikansk side og gjøre det vanskelig for norsk industri å få den avtalte andel av delproduksjonen til F-16. Vi stod her følgelig overfor to oppgaver som kunne bli motstridende: på den ene side å sikre norsk industris andel av F-16-produksjonen og de fordeler dette betydde for sysselsetting og teknologisk utvikling, og på den annen side å bevare det strenge regelverk for salg av forsvarsmateriell og den betydning det har, ikke minst i forbindelse med forberedelsene til FNs spesialsesjon for nedrustning.

Vi har hatt en serie drøftinger med amerikanerne om disse kompensasjonsleveransene, og etter at man på embetsmannsplan ikke nådde fram til tilfredsstillende løsninger, først og fremst når det gjaldt norsk industris deltakelse i salg til tredjeland, ble saken tatt opp på politisk nivå i Washington i midten av desember i fjor. Statssekretær Stoltenberg fra UD ledet fra norsk side forhandlingene med den amerikanske viseforsvarsminister og en større ekspertdelegasjon. Resultatet av disse - jeg må vel si - nokså vanskelige forhandlinger ble den erklæring som nå er delt ut, og som jeg vil sitere. Den amerikanske regjering gir under hensyn til de strenge norske regler for salg av forsvarsmateriell følgende forsikring:

> "For å legge forholdene til rette for norsk deltakelse i samproduksjonen, vil deler fra Norge bli samkjørt med deler fra andre produksjonskilder og enhver anstrengelse bli gjort innen begrensingen av F-16-kontraktsopplegget for å sikre at førstegangsinstallasjon foretas i NATO F-16-fly. Alle F-16-fly vil bli levert til og mottatt av den amerikanske regjering før overføring til noe annet land."

Dette er altså et tilsagn fra amerikansk side om at produksjonsopplegget vil bli lagt slik til rette

KL

at man unngår konflikter mellom de norske delleveranser og de norske våpeneksportregler. Det er klart at det ligger visse begrensninger i denne erklæringen. Det er grenser for hvor langt det under sammensettingen av fly er økonomisk og praktisk mulig å holde de forskjellige deler fra hverandre. På den annen side vil erklæringen og kontraktstrukturen gi styringsmuligheter og legge forholdene til rette for den norske deltakelse ved at man får en produksjonsplanlegging som sikrer at norske leveranser tilpasses i tid til flyserier som er bestemt for NATO-land.

Det var denne erklæring vi ville legge fram for den utvidede utenrikskomite før vi gir vår endelige godkjennelse overfor amerikanerne.

KÅRE WILLOCH: Er det slik å forstå at det er et vilkår fra norsk side at leveransene til Iran vil føre til større norske leveranser av deler til F-16?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det som er situasjonen, er at det amerikanske flyvåpen har bestilt et stort antall F-16, slik at vi vil kunne komme inn med leveranser til disse.

KÅRE WILLOCH: Jeg beklager at jeg ikke riktig oppfattet hva utenriksministeren ønsket å svare. Mitt spørsmål var: Vil leveranser av fly til Iran føre til større norske leveranser av deler til F-16?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det skulle i og for seg være irrelevant for de norske leveransene. Det vil i alle fall bli et tilstrekkelig antall leveranser til NATO-land, inkludert Amerika, til at vi kan få oppfylt det som er vår forutsatte andel av kompensasjonsleveransene.

KÅRE WILLOCH: Jeg er lei for at jeg ikke skjønner dette, men noterer med interesse at utenriksministeren mener det er irrelevant.

Spørsmålet er imidlertid om vår kvote berøres, slik at leveranser til Iran fører til at vi får større leveranser av flydeler. Jeg forstår at disse flydeler vil bli installert i amerikanske fly, men spørsmålet er:

KL

Har vi innrettet denne avtale slik at det fører til større leveranser fra norsk produksjon når Iran kjøper F-16? Det må kunne gå an å svare ja eller nei på det. Det er ikke irrelevant.

STATSRÅD ROLF HANSEN: Jeg vil få lov til å klarlegge dette spørsmålet.

Det er ikke snakk om å få økt den norske andel. Utgangspunktet er at de europeiske land som deltar i programmet, har rett til en 15 prosents andel av salg til tredjeland. Det er det som er utgangspunktet for den norske deltakelse i dette programmet, og det er klart at det er tredjelandssalg som er basis for de europeiske lands deltakelse i det ene eller det annet salg. Men for å unngå de komplikasjoner i forhold til våre våpeneksportregler som utenriksministeren var inne på, skal de norske deler fortrinnsvis gå til NATO-lands leveranser. Hvilket omfang det kan bli tale om, vet vi ikke for øyeblikket. Det vi vet, er at USA selv skal ha en vesentlig større levering av F-16-fly enn den opprinnelige avtalen forutsatte, og antall fly er så stort at det iallfall i ganske lang tid vil være dekning innenfor denne rammen for den 15 prosents andel som Norge skal delta med, og som vi må regne med at de andre europeiske landene skal delta med, sannsynligvis på samme grunnlag som Norge.

KÅRE WILLOCH: Jeg forstår dette slik at når et tredjeland, f.eks. Iran, kjøper fly for 1 milliard kr., fører det til leveranser av flydeler for 150 mill. kr. fra europeiske produsenter, og dette forlanger vi skal nedfelle seg i økte leveranser fra Norge. Det er derfor helt på det rene at leveranser til Iran betyr større leveranser fra norsk industri. Det som da er poenget her, er at disse leveranser skal installeres i NATO-fly og ikke i de fly som går til Iran, og at vi har ordnet det på en slik måte at vi ikke taper noe på forbudet mot leveranser til Iran. Vår fortjeneste og våre leveranser vil være upåvirket av at vi nekter å levere til Iran, for norsk industri vil i alle fall få større leveranser. Er dette riktig oppfattet?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er jo begrenset oppad av hvor omfattende leveransene blir til NATO-land, inkludert De forente stater, og dette taket synes foreløpig å være så høyt at vi på denne måten vil kunne regne med å få den kompensasjon som vi hadde krav på etter den opprinnelige avtalen.

KL

LARS KORVALD: Jeg vet ikke om dette er så klart ennå. Jeg oppfatter det slik at antall sett av norske deler ikke skal overstige det antall fly som leveres til NATO-landene. Jeg vet ikke om det kan bekreftes? -

FORMANNEN: Kan det bekreftes eller avkreftes med en gang, idet det ser ut til å ha betydning for Korvalds videre resonnement?

STATSRÅD ROLF HANSEN: Jeg kan bekrefte at det er forutsetningen i dag. Men dette er en situasjon som vi i øyeblikket ikke har full oversikt over, og at det kan bli problemer i fremtiden når det gjelder dette, må vi se i øynene. Det vi imidlertid i dag vet om bl.a. denne ekstralevering til USA, er at det innenfor denne rammen vil være plass for den andel vi har krav på når det gjelder tredjelandssalg.

LARS KORVALD: Jeg vil da gi min tilslutning til at svaret er ja - slik som jeg oppfatter forsvarsministeren.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det står i erklæringen at enhver anstrengelse vil bli gjort for å sikre at førstegangsinstallasjoner foretas i NATO F-16-fly. Som utenriksministeren sa - og det går også klart fram av erklæringen - ligger det en del begrensninger her. Det som da har en viss interesse, er hvem det er som skal konkretisere og definere de begrensninger som annonseres i erklæringen. Er det fabrikken, er det amerikanske myndigheter, eller vil Norge på noen som helst måte komme inn i bildet når det gjelder å definere de begrensninger som presenteres i erklæringen?

(AGO) KÅRE WILLOCH: Jeg må få utdype mitt synspunkt litt. Jeg forstår det slik at Norge har innrettet dette således at skal det leveres fly til Iran, fører det til større leveranser fra norske produsenter. Likevel har vi tenkt å hevde at vi ikke leverer til Iran, fordi ordningen går ut på at disse større leveranser fra Norge blir installert i NATO-fly. Dette har man da tenkt å bruke under FNs spesialsesjon for nedrustning som grunnlag for å hevde at Norge har sterke begrensninger på sin eksport av militært materiell. Det siste vil jeg advare mot, for det er lett å se at vi her har søkt å få i både pose og sekk, og man bør ikke da fremstille seg som mer prinsippfast enn land som foretar direkte leveranser til tredjeland. Når man har innrettet seg slik at man skal få økte leveranser som følge av opprustningen i slike land, men bare selv skal slippe å få sine deler installert i de våpen som går til tredjeland, er ikke dette uttrykk for noen mer prinsippfast holdning enn den andre land viser.

Jeg vil for mitt vedkommende si at jeg ikke vil motsette meg de norske leveranser, for jeg ser ikke de aktuelle tredjeland som så problematiske at det blir nødvendig, men jeg vil advare mot å fremstille dette som et uttrykk for særlig prinsippfasthet fra norsk side. Det er det rett og slett ikke. Det er mer prinsippløst enn det andre våpenleverandører gjør.

PER A. UTSI: Jeg syns for mitt vedkommende det ser ut til at den erklæringen vi nå har fått, gir oss den nødvendige mulighet for kontroll med at våre bestemmelser om våpeninstallasjoner på dette område blir fulgt. Jeg syns den derfor er betryggende. Når Stortinget har fattet beslutning om at vi skal føre en restriktiv politikk på dette område, sier det seg selv at vi dermed også må være innstilt på å gi avkall på en viss delproduksjon, slik at vi ikke her kan oppnå å få både i pose og sekk, og den prisen har vi vel vært innstilt på å betale.

Det som imidlertid er mitt spørsmål, er om vi nå kan si at den norske kompensasjonsandelen er avklart. Kan vi regne med 58 pst. av leveransene til de fire europeiske landene og til USA, eller er det snakk om 58 pst. av leveransene til de europeiske kjøperlandene sett under ett, som altså ikke nødvendigvis behøver å bety 58 pst. for hvert enkelt av de fire kjøperland?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: For å komme tilbake til hr. Willochs innlegg: Jeg la ikke skjul på i min innledning at vi i denne saken har stått overfor et dilemma, bl.a. fordi våre nye regler om våpeneksport ikke er utformet med tanke på den situasjon som kunne opp-

(AGO) stå ved delleveranser hvor det er vanskelig å trekke skille mellom hva som er militære, og hva som er sivile komponenter. Jeg tror jeg kan forsikre representanten Willoch om at vi ikke kommer til å bruke denne avtalen i forbindelse med FNs spesialsesjon for nedrustning som et eksempel på hvor bra vi er. Men det som var avgjørende for oss i denne sammenheng, og som da ligger bak denne avtalen, selv om den ikke kan bli 100 pst. vanntett, var å slippe å endre reglene, med alt det ville innebære. Det vi mener å oppnå med denne avtalen, er å få det vi hadde krav på etter den opprinnelige avtalen med amerikanerne, og det regner vi med at denne avtalen skal sikre oss. - Dette samtidig som et svar på spørsmålet fra representanten Utsi om disse 58 pst.

Når det gjelder spørsmålet fra Jakobsen om hvem som har hovedansvaret her, kan jeg si at det vil være et samarbeid mellom de forskjellige myndigheter - både amerikanske og norske - men jeg tror jeg vil be statssekretær Stoltenberg redegjøre nærmere for hvordan dette gikk under forhandlingene.

STATSSEKRETÆR THORVALD STOLTENBERG: Poenget med erklæringen er at amerikanske myndigheter har påtatt seg ansvaret. Det er de som har mottakingene og de videre leveransene. I den programgruppe som har med fordelingen å gjøre, sitter imidlertid en norsk representant, som vil følge dette.

Det vi erkjente under forhandlingene - dette gjelder også for den tidligere avtalen - var at det med hensyn til leveransene er grense for hvor langt ned man kan gå med kontroll. Vi leverer bl.a. plastbiter, skruer osv. Dette er det mulig å kontrollere, men da blir det omkostninger involvert som man ikke har herredømme over. Vi skal huske at av norske leveranser til F-16-fly er det bare ca. 10 pst. som kan knyttes til militær produksjon. Resten er rent sivil produksjon.

KÅRE WILLOCH: Jeg går ut fra at denne teksten ikke er hemmelig. Den er for øvrig ikke merket på noen måte, og det må vel da være en riktig fortolkning at det da ikke er meningen å holde dette skjult.

Jeg forstår videre at selv om Utsi nå gav uttrykk for at vi må gi avkall på en viss delproduksjon, er det akkurat det Regjeringen ikke har tenkt å gjøre. Den har tenkt å holde på sitt opprinnelige krav om andel også av leveranser til tredjeland, det vil si vår andel av de 15 pst. av leveransene som skal komme fra europeiske produsenter. Det kan vel da heller ikke være meningen at det skal være hemmelig at Regjeringen ikke har tenkt å gi avkall på noen norsk delproduksjon.

(AGO) Jeg ser ingen grunn til at vi skal gi avkall på delproduksjonen, og jeg er glad for nå å høre at man ikke har tenkt å gi inntrykk av at dette er et tiltak for å begrense norsk våpeneksport, for det er det ikke.

Jeg må få stille et mer spesielt spørsmål: Det står at enhver anstrengelse vil bli gjort "innen begrensningen av F-16-kontraktsopplegget for å sikre at førsteinstallasjoner foretas i NATO F-16-fly". Er det slik rent teknisk at delene sirkulerer mellom flyene, slik at man i noen utstrekning må regne med at det senere blir installasjoner av disse norske delene i F-16-fly utenfor NATO-området?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ja, det er en av de situasjoner man vanskelig kan unngå, og det er ikke noen grunn til å forsøke å skjule at de kan oppstå. Det amerikanerne garanterer, er at når flyene settes sammen, monteres, vil de se til at de norske delene går til NATO-fly. Men det kan tenkes at det oppstår situasjoner hvor f.eks. fly fra Iran skal ha reservedeler i all hast og eventuelt får det fra en amerikansk base i Vest-Tyskland. At det i de kassene man der har, er deler fra Norge som er levert til NATO-fly, er noe man ikke kan unngå, og det har amerikanerne ikke forpliktet seg til å garantere mot.

STATSRÅD ROLF HANSEN: Kan jeg i forbindelse med dette spørsmålet få lov å supplere utenriksministeren med å si at prosessen for vedlikeholdssystemet ikke er endelig fastlagt, men at det i stor grad er slik som utenriksministeren her forklarer. Det vil i vedlikeholdsprosessen være vanskelig å skape et system som kan gi oss så sterke garantier som vi nå får ved første gangs installasjon.

Representanten Per Utsi reiser spørsmålet om denne levering til tredjelandssalg vil resultere i at vi klarer å oppnå den andel som vi har krav på, nemlig 58 pst. av det vi anskaffer av F-16-produksjonen. Til det er å si at vi har to kompensasjonssider, for det første 58 pst. av vårt eget kjøp og for det annet en 15 pst. andel av tredjelandssalg. 58 pst.-forutsetningen er ennå ikke oppnådd for Norges vedkommende, men det arbeides med det, og det er fortsatt kontrakter som er uoppfylte. Vi håper her å komme opp i en rimelig størrelsesorden, men det vil være kjent at denne andel på 58 pst. er på basis av de fire europeiske landenes kjøp, og at andre av deltakerlandene til dels har overoppfylt sine kvoter. Men det arbeides som sagt fortsatt med denne siden av saken.

(AGO) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Kan jeg bare få komme tilbake til det spørsmålet representanten Willoch reiste om denne tekstens gradering. Den vil eventuelt bli offentliggjort etter at vi har vurdert denne meningsutvekslingen i den utvidede utenrikskomite.

LARS KORVALD: Det ja jeg innkasserte i stad, må vel være et ja med nokså sterke forbehold. Man har altså funnet fram til den erklæring som her avgis, og som teoretisk skal inneholde at vi ikke medvirker til leveranser til andre land, fordi det går via den amerikanske regjering. Taket er da tross alt nokså bevegelig, hvis jeg forstår dette rett. Jeg må ut fra det vedtaket som er fattet i Stortinget, få si at det er en betenkelig utvikling vi her begir oss inn i. Jeg vil gjerne ha sagt det. Det er veldig vanskelig å få tak i realitetene i dette. Man har på sett og vis frigjort seg fra vedtaket i Stortinget, og man kan vel si at det holder utad. Men jeg må iallfall be om at man følger opp dette, så det ikke blir slik at vi tross alt foretar leveranser til land utenfor NATO, og at vi har fått en slags bokholderimessig dekning for det.

KÅRE WILLOCH: Utenriksministeren sa at erklæringen vil bli offentliggjort etter at man har vurdert meningsutvekslingen i komiteen. Denne erklæring foreligger, gjør den ikke det? Den er avgitt av den amerikanske regjering, så den er et faktum. Det utenriksministeren vil ta forbehold om, er å holde den hemmelig hvis Regjeringen skulle finne at den allikevel ikke vil godta den. Jeg vil si at det er en meget svak begrunnelse for denne holdning. Dette er et tilbud fra amerikanerne som er fremkommet etter et ønske fra Norge som har vært meget omskrevet i avisene og kommentert på forskjellige til dels rammende måter, så jeg har litt vanskelig for å forstå meningen med at man under noen omstendighet skulle holde denne erklæringen hemmelig.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Regjeringens forslag til den utvidede utenrikskomite er at vi slutter oss til denne erklæringen, som er kommet i stand etter norsk initiativ, og som nå er et resultat av forhandlingene og et tilbud til oss fra amerikanerne. Fremgangsmåten vil da være at vi gjør dette kjent etter dette møte dersom denne debatten ikke blir av en slik art at Regjeringen finner å måtte vurdere saken videre.

(AGO) KÅRE WILLOCH: I så fall skulle man altså holde den hemmelig?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Foreløpig er den hemmelig. Den har ikke vært offentliggjort noe sted. Den har faktisk vært vellykket hemmeligholdt fra vår side - jeg ser da bort fra et oppslag i en avis i dag.

(SA)

FORMANNEN: Jeg ser det slik at Regjeringen har forhandlet om denne saken direkte med amerikanske myndigheter med utgangspunkt i to forhold. Det förste er de restriksjoner for salg av våpen til en del land som Stortinget tidligere har trukket opp, og som - som det har vært sagt flere ganger - er særdeles restriktive, sannsynligvis mer restriktive enn tilsvarende regler i noe annet land. Det andre er Stortingets vedtak om at en skal fornye vår jagerflåte med F-16-fly, et vedtak som bygger på bl.a. den forutsetning at det skal være norsk deltakelse i den samproduksjon som skal finne sted. Når så levering av F-16-fly til tredjeland kommer inn i bildet, ser jeg det videre slik at når Regjeringen skal forene hensynet til begge disse vedtak som er gjort av Stortinget, har den hatt en meget vanskelig forhandlingsoppgave, fordi det her foreligger retningslinjer og vedtak som er gjort av Stortinget som meget lett kan komme i innbyrdes strid med hverandre.

Med den erklæring som nå foreligger, og med det resultat som er oppnådd gjennom de kompliserte forhandlinger som har vært fört, kan det hevdes at dette - slik jeg har sett det har vært hevdet i den offentlige debatt, forutsatt at man nådde fram til en avtale som likner denne - er en slags kamuflasje fra norsk side. Men det innebærer etter min mening den meget viktige realitet at en av hensyn til fremtiden fortsatt kan vise til de retningslinjer for norsk eksport av våpen som Stortinget tidligere har trukket opp. Det kan oppstå situasjoner hvor Norge vil bli utsatt for et press, og hvor det fortsatt vil være fordelaktig for oss å ha disse retningslinjer å vise til.

Den andre vanskelighet en har stått overfor, er produktets karakter for så vidt som, har jeg skjönt, det dreier seg om produksjon av en gassturbin som skal benyttes i F-16-flyet, men som også kan benyttes for flere andre og höyst sivile formål. Selve produktet - som skal produseres ved Kongsberg Våpenfabrikk, og som helt uavhengig av F-16-avtalen vil ha ganske stor betydning for hele den industrielle utvikling innenfor det konsernet - befinner seg så å si i grenselandet mellom sivil produksjon og militær produksjon, men Regjeringen har valgt å vurdere det med utgangspunkt i de retningslinjer for eksport av våpen som tidligere har vært trukket opp av Stortinget.

Med det vanskelige utgangspunkt som Regjeringen her har hatt ved at den langt på veg skal

(SA) forsöke å forene to hensyn som i utgangspunktet kan synes vanskelig å forene, synes jeg at en har nådd fram til et tilfredsstillende resultat. Jeg har for så vidt hva angår realitetene når det gjelder konklusjonen, ikke oppfattet de ytringer som er kommet hittil i mötet, slik at det har vært avgjörende innvendinger mot at Regjeringen slutter kontrakten på det grunnlag som foreligger. At det kan argumenteres omkring grunnlaget for den konklusjon som Regjeringen foreslo at den skal trekke, det er så, men jeg har ikke oppfattet det slik at det er kommet avgjörende innvendinger mot realitetene i den konklusjon som Regjeringen er nådd fram til.

KÅRE WILLOCH: For ordens skyld vil jeg gjerne si at jeg er ikke overbevist om holdbarheten i den restriktive vurdering Regjeringen har lagt til grunn ved forståelsen av Stortingets vedtak om våpeneksport. Her kommer man, som formannen var inne på, inn på en vurdering av produktets karakter, og det kan i höy grad diskuteres om Stortingets vedtak er slik å forstå at skruer og mýttere er belagt med eksportrestriksjoner hvis de kan brukes i fly. Her har vi da en glideskala opp mot de rene våpen, og etter mitt skjönn er det ikke på noen måte selvsagt at deler som kan brukes til F-16, er underlagt disse restriksjoner hvis de er av sivil karakter og ellers kan brukes til andre formål.

Nå blir det for så vidt en akademisk debatt i forbindelse med denne konkrete saken, men det kan ha betydning for andre saker som kommer senere, og det förer også til at en del av de store vanskeligheter som formannen mente Regjeringen var stilt overfor, har den i grunnen produsert selv.

Ellers vil jeg si at jeg er heller ikke overbevist om at det man denne gang har foretatt seg, er særlig bedre enn om man rett og slett hadde konstatert at vi var villige til å ta vår del av leveransene til tredjeland, og eventuelt hadde dröftet det spörsmålet med Stortingets organer.

LARS KORVALD: Til formannens avsluttende betraktninger vil jeg bare bemerke at det er Regjeringens oppgave etter at dette mötet er hevet, å trekke de konklusjoner den selv måtte önske av den samtale som er foregått her, ikke av en oppsummering av formannens oppfatning av hva som har funnet sted her.

(SA) FORMANNEN: Hr. Korvalds presisering vil jeg takke for. Mitt innlegg var et forsök på å bidra til de konklusjoner som Regjeringen selvfölgelig på eget grunnlag og på grunnlag av det selvstendige ansvar som Regjeringen har, skal trekke etter de dröftinger den har hatt med den utvidede utenrikskomite i dag.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når det gjelder spörsmålet om slike delleveranser skal betraktes som våpenleveranser eller som leveranser av sivil produksjon, kan jeg opplyse at dette har vært nöye vurdert. Vi valgte i denne saken å se det som et spörsmål om militære leveranser, selv om gode grunner også kunne tilsi at man hadde lagt en annen synsvinkel på det. Men det er en glideskala her, fra rent sivil produksjon og til rent militær produksjon, hvor det er vanskelig å si hvor skillet går. Jeg mener at all vår eksport til utlandet på en eller annen måte vil kunne anvendes i militært öyemed hvis man skulle velge å se det så vidt.

Når det gjelder det representanten Willoch sa om eventuelt å revurdere de restriksjoner som vi har pålagt oss selv gjennom denne listen over land som vi ikke eksporterer våpen til, vil jeg bare kort redegjöre for hvorfor vi er betenkt over å röre ved denne listen. För vi fikk denne listen, hadde vi så å si kontinuerlig oppe saker som gjaldt eksport av våpen til andre land. Altså: Den del av norsk industri som produserer våpen, var stadig ute på markedene omkring i verden, og vi fikk oss stadig forelagt saker hvor vi skulle vurdere om våpeneksport ville være i samsvar med Stortingets vedtak eller ei, som jo er en ren vurdering av landenes politikk, ikke bare av deres utenrikspolitikk, men også av deres interne politikk.

Dette var meget vanskelige avveiningsspörsmål, og i de tilfelle hvor vi sa nei, som vi gjorde fra tid til annen og ofte i samråd med den utvidede, betydde det en meget uheldig belastning i forhold til vedkommende land som norsk våpenindustri da hadde forhandlet med. For oss har det vært en hensiktsmessig ordning at de norske våpenfabrikker på forhånd har visst hvor de kunne satse sin eksport og slik kunne unngå å spre seg om på verdensmarkedene med en eventuell etterfölgende negativ holdning fra myndighetenes side, med de problemer det skapte for bedriftene, og ikke minst for Norges forhold til vedkommende land.

(SA) Disse kategoriske regler vi har nå, må jeg si er en meget stor fordel, men - som sagt - da de ble utformet, hadde vi ikke for öye den situasjon som kunne oppstå ved kontrakter av denne karakter, som forutsetter delleveranser.

(BW) PER A. UTSI: Jeg kan ikke se de komplikasjoner som man forsøker å knytte til denne erklæringen. Min oppfatning er at Norge her har vært ute etter en erklæring fra USAs side som skulle gi oss muligheter for kontroll med hvorvidt norske restriksjoner og norske prinsipper for våpenleveranser kan etterleves under en slik samproduksjonsordning som F 16-programmet betyr.

Dette dokumentet oppfatter jeg derhen at USA påtar seg et medansvar for at våre restriksjoner blir etterlevd i denne samproduksjonsavtalen. Det endrer ikke på noen måte norsk praksis eller politikk for våpenleveranser, men det gir oss en større mulighet for å føre en kontroll med at de restriksjoner som Stortinget sjøl har satt, virkelig etterleves.

Ut fra en slik vurdering synes jeg erklæringen er fyllestgjørende.

KÅRE WILLOCH: Det tales stadig om de restriksjoner som Stortinget selv har satt. Jeg må spørre om jeg husker feil, for jeg mener det er denne komite som har behandlet landlisten og ikke Stortinget. Stortingets vedtak har dreid seg om restriksjoner for våpensalg til land som er i krig eller hvor krig eller borgerkrig truer, og det kan i høy grad diskuteres om det vedtaket gjør det nødvendig å legge restriksjoner i det hele tatt på salg til Iran. Og den regjeringslagde listen som er forelagt denne komite, er jo ikke noen grunnlovsbestemmelse.

Jeg forstår utenriksministerens motivering for ikke å ta dette opp, men jeg vil gjerne at dette skal være klart, slik at vi ikke her på forskjellige møter foretar en gradvis ytterligere tilstramning av de retningslinjer som virkelig er fastsatt av Stortinget, og som ikke er slik som enkelte representanter har fremstilt dem her i dag.

Det er på dette grunnlag jeg vil ha sagt fra at jeg er i tvil om man vil tjene Norges interesser best på denne måten, eller om vi ikke bare kunne konstatere at vi tar vår del av leveransene til tredjeland på samme basis som alle andre leverandører gjør

(BW) det. Men dette er passé, og jeg slutter meg til det synspunkt at vi bør ha vår andel av den samlede sum av leveranser - hvilket altså kunne blitt oppnådd på forskjellige måter.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg vil gjerne understreke det Korvald sa til slutt, at selvsagt er det Regjeringens oppgave å trekke konklusjonene fra dette møtet.

Men det jeg spesielt ville komme tilbake til, var det formannen sa om at erklæringen kan ha en viss betydning for framtida. Jeg håper ikke det ligger i det at det som har passert i forbindelse med denne saken, på noen måte er egnet til å skape presedens for saker av tilsvarende karakter som måtte komme opp i framtida. Jeg tenker særlig på at en senere kanskje skal være nødt til å gi skinn av at kompensasjonsavtalen er tuftet på et idealistisk og - om en kan si - høyverdig prinsipp knyttet til leveranser av materiell som kan selges til tredjeland. For det er i grunnen vanskelig å se, dersom en går inn til kjernen i denne saken, at det er så veldig høyverdige prinsipper som her er lagt til grunn. Og da bør vi heller ikke gi inntrykk av det.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil bare bekrefte det som representanten Willoch sa om regelverket her. Det er i to deler. Det er Stortingets vedtak, og det er Regjeringens liste over land som vi vil kunne eksportere til. Denne listen har bare vært forelagt den utvidede utenrikskomite, den har aldri vært offentliggjort, og den gang den ble forelagt for den utvidede, var det også forutsetningen at dersom Regjeringen ville gå til endring av listen, skulle det legges fram for den utvidede. Når det gjelder det vedtak Stortinget har fattet, er vel det mer enn et spørsmål om krig eller borgerkrig. Det forutsetter også en vurdering av regimenes karakter, en vurdering som er uhyre vanskelig, og som jeg er glad vi slipper å foreta.

I forbindelse med det representanten Jakobsen sa, ser jeg det ikke slik at dette er noe stort banner vi kommer til å fekte med, men det er en etter måten fornuftig utvei av et dilemma vi er kommet opp i.

(BW) EINAR FØRDE: Eg er samd med representanten Willoch og andre i at det som i dag ligg på bordet, ikkje er noe heroisk eksempel på dei restriksjonane vi sjølve har pålagt når det gjeld våpeneksport. Men det må også vere å snu saka på hovudet å seie - som ein kan få inntrykk av - at dette representerer ei utholing. Eg oppfattar det akkurat stikk motsett. Det Regjeringa her har forsøkt, er å halde på dei strenge restriksjonane som vi har pålagt, og som betyr ein del i debatten både heime og ute, og at ein har prøvt å finne ei praktisk tillemping av dette prinsippet i ei vanskeleg sak.

Eg vil gi Regjeringa honnør for at ho har stått på den lina og ikkje vil gi seg inn på den lina som Willoch har antyda. Eg trur det er verdfullt.

Det som står igjen etter dette, er at Regjeringa for sin del går inn for at ein skal halde på dei prinsipp som har lege til grunn til nå. Og det er iallfall noe ein kan gå ut med i FNs spesialsesjon for nedrusting og i andre internasjonale fora der dette blir diskutert. Det synest eg ein òg kan gjere etter at ein har gitt seg inn på den erklæringa som nå er gitt.

FORMANNEN: Jeg vil jo si - og det sier jeg også for ettertiden, og det har relasjon til Korvald og Jakobsens innlegg - at når formannen gir uttrykk for et synspunkt, mener han ikke dermed å trekke konklusjon på vegne av hele komiteen. Og det var et synspunkt jeg ønsket å gi uttrykk for i det innlegget jeg hadde tidligere under drøftingene.

Jeg har en kommentar til Jakobsens siste innlegg. Jeg har ikke oppfattet det slik at noen ønsker å fremstille denne avtalen som et eksempel på en idealistisk og høyverdig nedrustningspolitikk, men at en - slik Einar Førde presiserte i sitt innlegg - har anstrengt seg for å forene to hensyn som i utgangspunktet har vært vanskelig å forene. Når jeg talte om hensynet til konsekvensene, tenkte jeg nettopp på den konsekvensen at vi gjennom dette har markert at vi fortsatt ønsker å opprettholde en restriktiv politikk når det gjelder eksport av våpen og militært utstyr til andre land. På det punkt får dette konsekvenser for fremtiden, og det er etter min mening et viktig argument for at Regjeringen har anstrengt seg for å få til den avtalen som en her har nådd fram til.

Møtet hevet kl. 10.5o.

---